

Brüssel, 6.5.2015
COM(2015) 192 final

**KOMISJONI TEATIS EUROOPA PARLAMENDILE, NÕUKOGULE, EUROOPA
MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE NING REGIOONIDE KOMITEELE**

Euroopa digitaalse ühtse turu strateegia

{SWD(2015) 100 final}

Väljavõtte dokumendist „Poliitilised suunised järgmisele Euroopa Komisjonile. Euroopa uus algus: minu tegevuskava töökohtade loomiseks ning majanduskasvu, õigluse ja demokraatlike muutuste tagamiseks” (15. juuli 2014)

Prioriteet nr 2: Ühendatud ühtne e-turg

„Ma usun, et peame digitaal tehnoloogia – mis ei tunne riigipiire – pakutavaid suurepäraseid võimalusi palju paremini ära kasutama. Selleks peab meil olema julgust loobuda liikmesriikide kapseldunud mõtteviisist telekommunikatsiooni reguleerimisel, autoriõiguse ja isikuandmete kaitse õigusaktides, raadiolainete haldamisel ning konkurentsioiguse kohaldamisel.

*Kui me seda teeme, saame tagada, et Euroopa kodanikud saavad varsti kasutada oma mobiiltelefone kõikjal Euroopas ilma, et nad peaksid maksma rändlustasusid. Saame tagada, et tarbijad saavad oma elektroonikaseadmetega kasutada teenuseid, kuulata muusikat, vaadata filme ja spordivõistlusi kus Euroopa osas nad ka ei viibiks ja sõltumata riigipiiridest. Me saame luua võrdsed võimalused kõigile ettevõtjatele, kes pakuvad Euroopa Liidus oma kaupu ja teenuseid, nii et nende suhtes kohaldatakse samu isikuandmete ja tarbijakaitse norme, olenemata sellest, kus nende server asub. **Ühendatud ühtse e-turu loomisega saame tekitada kuni 250 miljardi euro ulatuses täiendavat majanduskasvu järgmise komisjoni ametiaja jooksul** ning luua seekaudu sadu tuhandeid uusi töökohti, eelkõige noorematele töötajatele, ja elujõulise teadmistepõhise ühiskonna.*

*Selle saavutamiseks kavatsen oma ametiajal esimese kuue kuu jooksul astuda **olulisi seadusandlikke samme ühendatud ühtse e-turu suunas**, eelkõige viies kiiresti lõpule läbirääkimised Euroopa ühiste andmekaitse normide üle, muutes käimas oleva telekommunikatsiooni normide reformi varasemast põhjalikumaks, moderniseerides autoriõiguse norme, võttes arvesse digirevolutsiooni ja tarbijate muutunud käitumist, ning moderniseerides ja lihtsustades veebipõhise ja digitaal toodete ostmise suhtes kohaldatavaid tarbijakaitse norme. Sellega peaksid kaasnema jõupingutused digitaaloskuste ja -õppe edendamiseks kõigis ühiskonnariühmades ning uuenduslike idufirmade loomise hõlbustamiseks. Digitaal tehnoloogia ja veebipõhiste teenuste laiem kasutamine peaks olema horisontaalne tegevusvaldkond, mis hõlmaks kõiki majandussektoreid ja avalikku sektorit.”*

Jean-Claude Juncker

1. SISSEJUHATUS. MILLEKS ON MEILE VAJA DIGITAALSET ÜHTSET TURGU?

Maailma majandus digitaliseerub tempokalt. Info- ja kommunikatsioonitehnoloogia (IKT) ei ole enam pelgalt üks konkreetne sektor, vaid kõigi tänapäevaste innovaatiliste majandussüsteemide alustala. Internet ja digitehnoloogia kujundavad ümber kogu elu ja töö nii üksikisikute jaoks, ettevõtluses kui ka kogukondlikult, sest nad muutuvad üha enam osaks kõigist majanduse sektoritest ja kogu ühiskonnast.

Nende muutuste ulatus ja kiirus pakuvad tohutuid võimalusi innovatsiooniks, majanduskasvuks ja töökohtade loomiseks. Samas tekitavad nad avaliku sektori asutuste jaoks keerukaid poliitilisi küsimusi, millega tegelemiseks on vaja kooskõlastatud tegevust ELi tasandil. Kõik liikmesriigid on kimpus sarnaste probleemidega, kuid võitlevad nendega vaid oma riigi piires. Selline lähenemine on liialt piiratud, et nad saaksid kasutada kõiki võimalusi ja leida lahendused kõigile selle murrangulise muutusega kaasnevatele probleemidele. Paljude küsimustega oleks otstarbekas tegeleda Euroopa tasandil. Seepärast seadiski Euroopa Komisjon digitaalse ühtse turu loomise üheks oma peamiseks prioriteediks.

Digitaalne ühtne turg on selline turg, kus on tagatud kaupade, inimeste, teenuste ja kapitali vaba liikumine ning kus üksikisikutel ja ettevõtetel on olenemata päritoluriigist või elukohast võimalus pääseda sujuvalt juurde veebis toimuvale ja ka ise veebis tegutseda õiglase konkurentsi tingimustes ja nii, et tagatud on tarbija- ja isikuandmete kaitse kõrge tase. Digitaalse ühtse turu elluviimine tagab, et Euroopa jääb maailmas digitaalrajanduse valdkonnas juhtivaks jõuks ning aitab Euroopa ettevõtetel kogu maailmas kasvada.

Euroopa on suuteline olema üleilmses digitaalrajanduses esirinnas, kuid praegu ei kasuta me oma võimalusi täies ulatuses ära. ELi hoiavad tagasi killustumine ja tõkked, mida füüsilisel ühtsel turul ei ole. Kui Euroopa sees need tõkked kõrvaldada, võiks see siinsele SKP-le lisada 415 miljardit eurot¹. Digitaalrajandus võib turge laiendada ja soodustada paremate teenuste pakkumist parema hinnaga, suurendada valikuvõimalusi ja luua uusi tööhõive allikaid. Digitaalne ühtne turg võib luua võimalusi uutele idufirmadele ja anda olemasolevatele ettevõtetele võimaluse kasvada ja saada kasu enam kui 500 miljoni inimesega turu mastaapsusest.

Digitaalse ühtse turu strateegia koostamisel toetuti liikmesriikide, Euroopa Parlamendi ja sidusrühmade seisukohtadele ja nendega peetud dialoogile. Strateegia on koostatud mitmeks aastaks ja keskendub olulistele omavahel seotud meetmetele, mida saab võtta vaid ELi tasemel. Välja on valitud maksimaalse mõjuga meetmed, mille saaks ellu viia praeguse komisjoni ametiaja jooksul ja millega tegeletakse edasi kooskõlas parema õigusloome põhimõtetega. Iga meetme üle peetakse asjakohaseid konsultatsioone ja selle kohta tehakse mõjuhindang. Digitaalne ühtne turg rajatakse kolmele sambale:

- **Tarbijate ja ettevõtjate parem juurdepääs veebis pakutavatele kaupadele ja -teenustele kogu Euroopas** – selleks tuleb kiiresti kõrvaldada peamised erinevused veebikeskkonna ja muu maailma vahel, et kaotada tõkked veebis piiriüleselt tegutsemiselt.

¹ Käesolevas dokumendis esitatud faktid on pärit lisatud komisjoni talituste töödokumendist „Euroopa digitaalse ühtse turu strateegia. Analüüs ja tõendid” [SWD(2015) 100]. Ühtlasi sisaldab see dokument üksikasjalikumalt teavet strateegias käsitletud probleemide olemuse kohta ja strateegiat toetavaid tõendusmaterjale.

- **Digitaalvõrkude ja -teenuste arenguks sobivate tingimuste loomine** – see eeldab kiiret, turvalist ja usaldusväärset taristut ja sisuteenuseid, mida toetavad sobivad õiguslikud tingimused, mis soosivad innovatsiooni, investeerimist, õiglast konkurentsi ja võrdseid võimalusi.
- **Euroopa digitaalmajanduse kasvupotentsiaali maksimaalne kasutamine** – selleks on vaja investeringuid IKT taristutesse ja tehnoloogiatesse, näiteks pilvandmetöötlusse ja suurandmetesse, ning teadustegevust ja innovatsiooni, et suurendada tööstuse konkurentsivõimet ja parandada avaliku sektori teenuseid, kaasatust ja oskusi.

2. TARBIJATE JA ETTEVÕTJATE PAREM JUURDEPÄÄS VEEBIS PAKUTAVALE KOGU EUROOPAS

Digitaalne ühtne turg pakub äriühingutele, eelkõige ettevõtjatele uusi võimalusi laiendada oma tegevust kogu Euroopas. Seepärast tuleb viivitamata tegutseda, et kaotada veebis piiriüleselt tegutsemise tõkked, sealhulgas liikmesriikide lepingu- ja autoriõiguse erinevused, ja vähendada käibemaksuga seotud koormust. Tarbijate usalduse suurendamine veebis toimuva piiriülese müügi vastu eeldab muu hulgas pakside piiriülese kättetoimetamise taskukohaseid ja kvaliteetseid teenuseid, mida praegu ei ole. Samuti käsitletakse strateegias seda, kuidas määratleda sobiv e-kaubanduse raamistik ja vältida ELis tarbijate ja ettevõtjate ebaõiglast diskrimineerimist, kui nad soovivad juurdepääsu sisule või tahavad osta veebis kaupu ja teenuseid. Diskrimineerimise aluseks võib olla päritoluriik, alaline elukoht või geograafilisest asukohast tulenevad piirangud, mis on vastuolus ELi aluspõhimõtetega.

2.1. Piiriülese e-kaubanduse normid, mida tarbijad ja ettevõtjad võivad usaldada

Üks põhjusi, miks tarbijad ja väiksemad ettevõtted ei tegele rohkem piiriülese e-kaubandusega, seisneb selles, et selliste tehingute suhtes kehtivad normid on keerukad, ebaselged ja võivad liikmesriigiti erineda. 28 riigi erinev tarbijakaitse ja lepinguõigus peletab ettevõtjad piiriülesest kauplemisest eemale ega lase tarbijatel kasu saada kõige konkurentsivõimelisematest pakkumistest ja kogu veebis pakutavast sortimendist.

- Kui ELi tarbijatel oleks võimalik internetis ostes valida kõigi ELi kaupade ja teenuste vahel, hoiaksid nad igal aastal kokku 11,7 miljardit eurot.
- 61 % ELi tarbijatest tunneb ennast interneti kaudu oma koduliikmesriigis asuvalt jaemüüjalt oste sooritades kindlalt, kuid mõnest teisest ELi liikmesriigist ostu sooritades on kindlustunne vaid 38 % inimestest.
- Ainult 7 % ELi VKEdest müüb kaupu või teenuseid piiriüleselt.

Ühtsel turul peaksid ettevõtted saama oma müügitegevust juhtida ühiste normide kohaselt. Tarbija- ja lepinguõiguse mõned aspektid on internetimüügi puhul juba täielikult ühtlustatud (nt see, milline teave tuleb tarbijale esitada enne lepingu sõlmimist, või millised normid reguleerivad õigust taganeda tehingust, kui inimene mõtleb ümber). Lepingu muude aspektide (nt selle kohta, millistele õiguskaitsevahenditele saab toetuda, kui materiaalne kaup ei vasta müügilepingule) suhtes kehtivad üksnes ELi ühtlustatud miinimumeeskirjad, kuigi liikmesriikidel on võimalus võtta vastu ulatuslikumaid sätteid. Veebis ostetud defektse digisisu (nt e-raamatute) puhul kasutatavaid õiguskaitsevahendeid käsitlevad ELi õigusnormid puuduvad sootuks ning liikmesriikide tasandilgi on kehtestatud vaid üksikuid sätteid.

Veebis tehtavate ja digitaalsete piiriüleste ostude lihtsamad ja tänapäevased õigusnormid julgustaksid rohkemaid ettevõtjaid veebis piiriülese müügiga tegelema ning suurendaksid

tarbijate usaldust piiriülese e-kaubanduse vastu. 57 % ettevõtetest väidab, et kui kõigis ELi liikmesriikides kohaldataks ühesuguseid e-kaubanduse norme, hakkaksid nad tegelema veebimüügiga teistesse ELi liikmesriikidesse või suurendaksid sellise müügi mahtu.

Piiriülese e-kaubanduse soodsat arengut võimaldavate tingimuste loomiseks esitab komisjon vastavalt 2015. aasta tööprogrammi plaanidele muudetud seadusandliku ettepaneku,² et müüjad saaksid toetuda oma riigi õigusele. Selleks ühtlustatakse müügilepingu poolte peamisi õigusi ja kohustusi ning eeskätt nähakse ette kohustuse rikkumise korral kohaldatavad õiguskaitsevahendid ja seadusega tagatud garantii õiguse otstarbekas kestus. Sellega tahetakse tagada, et riikide tarbijalepingute kohustusliku õiguse erinevused ega erinevused tootespetsiifilistes normides, näiteks märgistamises, ei peleta siseturul kauplejaid piiriülese kauplemise juurest eemale.

Samas ei ole vaid ühiste õigusnormide kogumi kehtestamine piisav. Selleks, et tarbijakaitse normid oleksid täielikult toimivad, tuleks kiiremini, paindlikumalt ja järjepidevamalt tagada nende täitmine veebis tehtud ja digitaalsete ostude puhul. Komisjon teeb ettepaneku vaadata läbi tarbijakaitsealase koostöö määrus,³ et muuta täitevasutuste volitused selgemaks ja arendada neid ning parandada nende turuseire ja hoiatusmehhanismide koordineerimist, et rikkumisi kiiremini avastada. Lisaks loob komisjon 2016. aastal kogu ELi hõlmava vaidluste veebipõhise lahendamise platvormi.

Komisjon esitab enne 2015. aasta lõppu muudetud ettepaneku, i) milles käsitletakse veebis ostetava digitaalse infosisu ühtlustatud ELi õigusnorme ja ii) millega antakse kauplejatele võimalus toetuda oma riigi seadustele, mis põhinevad materiaalse kaupade omamaise ja piiriülese veebimüügi oluliste kohustuslike ELi lepinguõiguse normide sihipärasel kogumil.

Komisjon teeb ettepaneku vaadata läbi tarbijakaitsealase koostöö määrus, et töötada välja tõhusamad koostöömehhanismid.

2.2. Pakkide piiriülese kättetoimetamise taskukohased ja kvaliteetsed teenused

Pakkide piiriülese kättetoimetamise taskukohased ja kvaliteetsed teenused võivad suurendada tarbijate usaldust veebis toimuva piiriülese müügi vastu. Huvirühmad kurdavad läbipaistmatuse, väikeste saadetiste liigse kalliduse ja tavaliselt piiriüleses pakkide kättetoimetamises osalevate eri ettevõtjate vahelise koostalitlusvõime puudumise üle ning asjaolu üle, et seetõttu pole selline protsess tarbija jaoks mugav.

- 62 % ettevõtjatest, kes pole seni veebimüügiga tegelenud, kuid soovivad sellega alustada, peavad kohaletoimetamise kulukust probleemiks.
- Hinnanguliselt on riikide postiettevõtjate kehtestatud pakkide piiriülese kohaletoimetamise tasud omamaistest hindadest 2–5 korda suuremad.

Kõrged hinnad ja pakkide kohaletoimetamise ebatõhusus ei tohiks takistada piiriülest e-kaubandust. Komisjonile antakse tööstusharu eneseregulatsiooni tulemustest teada 2015. aasta juunis. Eneseregulatsiooni protsessis keskenduti kvaliteedi ja koostalitlusvõime aspektidele (nt jälgimissüsteemid ja pakkide kiire kohaletoimetamine), kuid hinnad ja regulatiivne järelevalve jäid sellest välja. Komisjon hindab tööstuse meetmeid ning võtab täiendavaid meetmeid Euroopa piires pakkide kohaletoimetamise hindade läbipaistvuse parandamiseks,

² KOM(2011) 635, 2011/0284/COD.

³ Määrus (EÜ) nr 2006/2004.

sealhulgas väikesaadetiste hinna probleemi lahendamiseks ja saadetiste piiriülese kohaletoometamise turu regulatiivse järelevalve parandamiseks, et tagada piiriülese kättetoimetamise toimivus. Kui nende meetmete võtmisest on möödunud kaks aastat, hindab komisjon saavutatud edu põhjal, kas oleks vaja võtta veel täiendavaid meetmeid.

2016. aasta esimeses pooles kuulutab komisjon välja meetmed, et suurendada hindade läbipaistvust ja parandada saadetiste kohaletoometamise regulatiivset järelevalvet.

2.3. Põhjendamatu asukohapõhise piiramise ärahoidmine

Asukohapõhine piiramine tähendab veebimüügiga tegeleja sellist äriolistest kaalutlustest lähtuvat tegevust, mille tulemusena tõkestatakse juurdepääs teiste liikmesriikide veebisaitidele. Vahel säilib tarbijate juurdepääs veebisaidile, kuid nad ei saa sellelt tooteid ega teenuseid osta. Samuti võib juhtuda, et tarbija suunatakse sama ettevõtja kohalikule veebisaidile, kus on teistsugused hinnad või ka teistsugused tooted või teenused. Muudel juhtudel, kui müüki ei välistata, kasutatakse asukohapõhist piiramist selleks, et rakendada geograafilise asukoha põhjal automaatselt erinevaid hindu. Seda tehakse näiteks siis, kui veebipõhise autoüürimisettevõtte ühes liikmesriigis asuvad kliendid maksavad samasuguse auto üürimise eest konkreetses sihtkohas rohkem kui teises liikmesriigis veebi kasutavad kliendid. Asukohapõhine piiramine on üks mitmest vahendist, mille abil ettevõtjad turgu riigipiire mööda segmenteerivad (piirangud on territoriaalsed). Asukohapõhine piiramine vähendab tarbijate võimalusi ja valikuid ning on tarbijate rahulolematuse ja siseturu killustamise oluline põhjustaja.

- 74 % kõigist Euroopa tarbijakeskuste võrgustikule laekunud kaebustest erinevate hindade või muu asukohapõhise diskrimineerimise kohta puudutasid piiriüleseid oste veebis.

Asukohapõhine piiramine võib olla turuosaliste ühepoolse otsuse, konkurentidevaheliste turujagamiskokkulepete või (konkreetsel territooriumil turustamise õiguse) vertikaalsete kokkulepete tagajärg. Mõnikord on sellised tarnepiirangud ja neist tulenevad hinnaerinevused põhjendatud: näiteks siis, kui müüja peab täitma konkreetseid seadusjärgseid kohustusi. Ent paljudel juhtudel ei ole veebis toimuv asukohapõhine piiramine õigustatud. Selline põhjendamatu tegevus peaks olema selgelt keelatud, et ELi tarbijad ja ettevõtjad saaksid täies ulatuses kasutada ühtse turu pakutavaid valikuvõimalusi ja madalamaid hindu.

Komisjon esitab 2016. aasta esimeses pooles seadusandlikud ettepanekud, et lõpetada põhjendamatu asukohapõhine piiramine. Meetmed võiksid hõlmata e-kaubanduse raamistiku⁴ ja teenuste direktiivi artiklis 20 sätestatud raamistiku⁵ sihipärast muutmist.

Lisaks kuulutab komisjon välja sektori konkurentsiuuringu, milles keskendutakse konkurentsioiguse kohaldamisele e-kaubanduse valdkonnas.

2.4. Parem juurdepääs digitaalsele infosule. Tänapäevane euroopalikum autoriõiguse raamistik.

Autoriõigus on Euroopas loovuse ja kultuurimajanduse alustala. EL toetub ülemaailmses konkurentsipaljuski loominguilisusele ning on teatavates suuresti autoriõigusel põhinevates sektorites maailmas esikohal. Digitaalimajanduse kasvu üks peamisi liikumapanevaid jõude on

⁴ Direktiiv 2000/31/EÜ.

⁵ Direktiiv 2006/123/EÜ.

digitaalne infosisu. 56 % eurooplasi kasutab internetti kultuuriotstarbel ning eelduste kohaselt peaks digitaalsele meelelahutusele ja meediale tehtavate kulutuste kasv olema järgmise viie aasta jooksul mõõdetav kahekohaliste numbritena (ligikaudu 12 %). Inimeste käitumine muutub: tarbijad vaatavad materjale üha enam mobiilsetes seadmetes ning eeldavad, et neil on igal pool juurdepääs kõikjal pärit infosisule.

Tõkked, mis takistavad piiriülest juurdepääsu autoriõigusega kaitstud sisuteenustele ja selliste teenuste kasutamist olenemata asukohast, on ikka veel levinud, seda eriti audiovisuaalprogrammide puhul. Mis puudutab teenuste kasutamist kõikjal olenemata asukohast, siis juhtub sageli, et kui tarbija ületab ELi sees riigipiiri, ei saa ta autoriõiguse tõttu kasutada koduriigis soetatud sisuteenuseid (nt videoteenuseid).

- 45 % ettevõtjatest, kes kaaluvad veebis üksikisikutele digiteenuste müümist, leidsid, et välismaal müümist takistavad autoriõiguse piirangud on probleem.
- Vähem kui 4 % tellitavate videoteenuste sisust on ELis piiriülevalt juurdepääsetav.

Peale selle võib juhtuda, et kui tarbija püüab mõnest teisest liikmesriigist pärit autoriõigusega kaitstud sisule veebis juurde pääseda või seda osta, teatatakse talle, et see sisu ei ole kättesaadav või ta ei saa sellele oma riigist juurde. Osaliselt on sellise olukorra põhjuseks autoriõiguse territooriumipõhisus ja raskused, mis seonduvad õiguste saamisega. Muudel juhtudel võib sisu kättesaadavuse ja/või sellele juurdepääsetavuse võimatus tuleneda õiguste omanike ja levitajate vahelistest lepingulistest piirangutest või levitajate ärielistest otsustest. Vahel võib olukorra põhjuseks olla see, kuidas territoriaalset ainuõigust kasutatakse teatavat liiki (audiovisuaalsete) teoste rahastamises.

Nii äri- kui ka mitteäri- otstarbel tehtavat, teksti- ja andmekäsitlust (nt teksti- ja andmekogumite kopeerimine, et leida olulisi korrelatsioone või juhtumeid) põhinevat innovatsiooni teadusuuringutes võib takistada ebaselge õiguslik raamistik ja riikide erinevad lähenemisviisid. Tuleb hinnata, kas oleks vaja suuremat õiguskindlust, mis võimaldaks teadlastel ja haridusasutustel autoriõigusega kaitstud materjale laialdasemalt kasutada, seda ka piiriülevalt, et nad saaksid oma töös toetuda nende tehnoloogiate ja piiriülese koostöö pakutavatele võimalustele. Nagu kõigi autoriõigust käsitlevate ettepanekute aspektide puhul, lähtutaks ka selle vajaduse hindamisel tema mõjust kõigile huvipooltele.

Innovatsiooni ja töökohtade loomisesse tehtavate investeeringute seisukohast on äärmiselt oluline, et kaitseks kaubandustasandil toime pandavate autoriõiguse rikkumiste vastu oleks olemas tõhus ja tasakaalukas tsiviilõigusliku kaitse süsteem. Selgemaks tuleks muuta ka veebivahendajate autoriõigusega kaitstud teostega seotud tegevuse suhtes kohaldatavaid õigusnorme, arvestades eeskätt selliste vahendajate üha suuremat kaasatust sisu levitamises. Et julgustada sisu edasist loomist, tuleks kaaluda meetmeid, mis kindlustaksid loojatele õiglase tasustamise.

Euroopas oleks vaja uut ühtlasemat autoriõiguse korda, mis motiveeriks looma ja investeerima, kuid võimaldaks samal ajal sisu edastada ja tarbida üle piiride, toetudes meie rikkalikule ja mitmekülgsele kultuuripärandile. Selleks soovib komisjon lahendusi, mis tagaksid kasutajatele maksimaalse hulga kättesaadavaid pakumisi ja avaksid uusi võimalusi ka sisu loojate jaoks ning säilitaksid samas ELi meedia ja innovaatilise sisu rahastamise. Ühtlasi vaatab komisjon läbi satelliit- ja kaabellevi direktiivi,⁶ et hinnata, kas selle reguleerimisala tuleks laiendada ringhäälinguorganisatsioonide veebiülekannetele ning kas

⁶ Nõukogu direktiiv 93/83/EMÜ, 27. september 1993.

tuleks võtta täiendavaid meetmeid, et tagada tõhusam piiriülene juurdepääs ringhäälinguorganisatsioonide teenustele Euroopas.

Komisjon esitab enne 2015. aasta lõppu seadusandlikud ettepanekud, et vähendada muu hulgas täiendavate ühtlustamismeetmete kaudu eri riikide autoriõiguse korra erinevusi ja pakkuda kogu ELis kasutajatele veebis ulatuslikumat juurdepääsu teostele. Ettepanekud sisaldavad järgmist: i) võimalus kasutada seaduslikult omandatud sisu olenemata asukohast, ii) piiriülese juurdepääsu tagamine seaduslikult ostetud veebiteenustele, austades sealjuures audiovisuaalsektori õiguste väärtust, iii) ühtlustatud erandite abil tagatav suurem õiguskindlus sisu piiriüleseks kasutamiseks konkreetsel otstarbel (nt teadustöö, haridus, teksti- ja andmekaev jne), iv) vahendajate tegevust käsitlevate normide selgemaks muutmine autoriõigusega kaitstud sisu puhul ja 2016. aastal v) intellektuaalomandi õiguskaitse ajakohasemaks muutmine, keskendudes kaubandustasandil toimepandavatele rikkumistele (rahavoo jälgimisel põhinev lähenemine), aga ka piiriülesele kohaldatavusele.

2.5. Käibemaksuga seotud koormuse ja takistuste vähendamine piiriülese müügi puhul

Mitme riigi erinevate süsteemide järgimise keerukus on tõeline takistus nende ettevõtjate jaoks, kes püüavad piiriülel kaubelda nii veebis kui ka väljaspool seda. 1. jaanuaril 2015 jõustusid (kõigi 28 liikmesriigi üksmeelse toetusega) uued teenuse osutamise koha eeskirjad, mille kohaselt kohaldatakse kõigi telekommunikatsiooni-, ringhäälingu- ja elektrooniliste teenuste suhtes käibemaksu selle järgi, kus asub klient, mitte teenusepakkuja.

Sellela paralleelselt rakendati elektroonilise registreerimise ja maksete süsteem, et vähendada nende ettevõtjate kulusid ja halduskoormust, keda see puudutab. Seda tuleks laiendada ka nii ELi sees kui ka väljaspool seda veebis tellitavatele materiaalsele kaupadele. Selle asemel, et deklareerida ja maksta käibemaksu eraldi igas liikmesriigis, kus nende kliendid asuvad, saaksid ettevõtjad esitada ühe deklaratsiooni ja teha ühe makse oma liikmesriigis.

Praegu saab veebis kolmanda riigi tarnijalt tellitud kaupade puhul kasutada väikeste kaubapartiide impordierandit, mis lubab saata kaubad ELi eraisikutest klientidele käibemaksuvabalt. See tähendab konkurentsieelist ELi tarnijate ees ning juba on mitmest liikmesriigist antud märku turumoonutustest. Kui käibemaksu kogumine toimuks ühtse lihtsustatud elektroonilise registreerimise ja maksamise süsteemi kaudu, poleks sellist erandit enam vaja.

- Kui ELi ettevõtja soovib tegeleda piiriülese müügiga, ulatuvad tema käibemaksunõuete järgimise kulud vähemalt 5000 euroni aastas iga sihtliikmesriigi kohta.
- ELi ettevõtjad peavad toime tulema oluliste turumoonutustega, mida põhjustavad väljastpoolt ELi tarnitavad käibemaksuvabad kaubad. Sellised turumoonutused vähendavad ELi ettevõtjate käivet aastas kuni 4,5 miljardit eurot.

Komisjon teeb tööd selle nimel, et minimeerida koormust, mille põhjustavad piiriülese e-kaubanduse jaoks erinevad käibemaksusüsteemid, luua ELi ettevõtjate jaoks võrdsed tingimused ja tagada, et käibemaksutulu laekub tarbija liikmesriiki. Ühtlasi uurib komisjon üldise käibemaksureformi kontekstis, kuidas läheneda teatavate e-teenuste, nt digiraamatute ja veebiväljaannete maksukohtlemisele.

Lisaks esitab komisjon seoses otsese maksustamisega peatselt tegevuskava äriühingu tulumaksu uuendatud käsituse kohta ühtsel turul, mille kohaselt tuleks kasum maksustada seal, kus luuakse väärtus, ning seda ka digitaalmajanduse puhul.

Komisjon esitab 2016. aastal seadusandliku ettepaneku, et vähendada ettevõtjate erinevatest käibemaksusüsteemidest tulenevat halduskoormust ning teha muu hulgas järgmist: i) laiendada praegust elektroonilist registreerimis- ja maksesüsteemi materiaalsete kaupade veebimüügile ELi sees ja kolmandates riikides, ii) kehtestada ühine kogu ELi hõlmav lihtsustusmeede (käibemaksukünnis), et aidata väikseid e-kaubandusega alustavaid idufirmasid, iii) lubada koduriigi kontrolli, kaasa arvatud piiriülelset tegutsevate äriühingute ühtset auditeerimist käibemaksu seisukohast, ning iv) kaotada väikesaadetiste importimisel kolmandate riikide tarnijatelt kehtinud käibemaksuerand.

3. TÄIUSTATUD DIGITAALVÕRKUDE JA INNOVAATILISTE TEENUSTE ARENGUKS SOBIVATE TINGIMUSTE JA VÕRDSETE TINGIMUSTE LOOMINE

Digitaalne ühtne turg tuleb rajada töökindlatele, usaldusväärsetele, kiiretele ja taskukohastele võrkudele ja teenustele, mille puhul oleks tagatud tarbijate põhiõigused privaatsusele ja isikuandmete kaitsele, soodustades samas innovatsiooni. See eeldab, et telekommunikatsioonisektor on piisavalt tugev, konkurentsivõimeline ja paindlik, et teha vajalikud investeeringud ja kasutada selliseid uusi lahendusi nagu pilvandmetöötlus, suurandmete töövahendid ja asjade internet. Mõningate veebiplatvormide turuvõim tekitab küsimusi eeskätt siis, kui tegemist on kõige võimsamate platvormidega, kellest teised turuosalisel sõltuvad üha rohkem.

3.1. Telekommunikatsiooninormide muutmine eesmärgipäraseks

IKT võrkudele on rajatud kõik digitaaltooted ja -teenused, mis omakorda võivad toetada meie elu kõiki aspekte ja viia edasi Euroopa majanduse elavdamist. Hästi toimivad turud pakuvad juurdepääsu suure jõudlusega traadiga ja traadita lairibaside taristule taskukohaste hindadega. ELi telekommunikatsiooninormide järjestikused muutmised koos ELi konkurentsireeglite kohaldamisega on olnud üliolulised, et tagada turgude konkurentsivõimelisem toimimine ja pakkuda tarbijatele ja ettevõtjatele madalamaid hindu ja parema kvaliteediga teenuseid. Tõhus konkurents on üks olulisi tegureid, mis soodustab investeeringuid telekommunikatsioonivõrkudesse.

Praegu toimuvad selles sektoris struktuursed muutused ning endiselt avaldab mõju riikide turgude isoleeritus, regulatsiooni ühtsuse ja prognoositavuse puudumine ELis, seda eriti raadiospektri osas, aga ka piisavate investeeringute puudumine eriti maapiirkondades, ning neid probleeme ei ole võimalik täielikult lahendada ühtse telekommunikatsioonituru paketi üle toimuvate arutelude käigus. Seepärast kavatses komisjon selle protsessi põhjalikumaks muutmise huvides vaadata läbi kõik kehtivad õigusaktid ja esitada vajaduse korral ettepanekud nende muutmiseks. Esimene oluline samm on võtta vastu ühtse telekommunikatsioonituru pakett, milles peaks komisjoni eelduste kohaselt sätestatama võrguneutraalsuse selged ja ühtlustatud normid ning mis peaks käivitama rändluse lisatasude lõpliku kaotamise eriti andmeside puhul.

Lairibateenuste kasutuselevõtu üks ülioluline komponent on raadiospekter. Seda hallatakse riikide tasandil ning liikmesriigid saavad spektrikasutusõiguse müügist väärtuslikku tulu, mis jääb liikmesriigi ainukasutusse. Samas on raadiospektri riikliku haldamise tagajärjeks väga varieeruvad tingimused (erinevad nt sageduslubade kestvused, leviala katvuse nõuded). Asjaolu, et liikmesriikide tasandil toimuva spektri eraldamise jaoks puuduvad kogu ELi hõlmavad järjepidevad eesmärgid ja kriteeriumid, loob sisenemistõkked, takistab konkurentsi ja vähendab investeerijate jaoks prognoositavust kogu Euroopas. Seepärast peaksid

liikmesriigid raadiospektrit haldama ühtlustatuma raamistiku alusel, mis oleks kooskõlas vajadusega digitaalse ühtse turu järele.

Komisjon esitab konkreetsed ettepanekud lasta vabaks 700 MHz sagedusriba, mis on eriti sobiv lairibateenuste pakkumiseks maapiirkondades, võttes sealjuures arvesse audiovisuaalse meedia levitamise spetsiifikat.

Arvestades spektrihalduse ja spektri reguleerimise tähtsust ühenduvuse jaoks, oleks vaja veelgi põhjalikumaid muudatusi. Näiteks 800 MHz sagedusriba (algse nn digitaalse dividendi sagedusriba) aeglane ja endiselt lõpuleviimata vabastamine traadita lairibaside jaoks on aeglustanud 4G mobiilsidevõrkude ja selle Euroopa sagedusriba jaoks kohandatud nutitelefonide kasutuselevõttu.

Lisaks sellele ei ole püsiliinivõrkude täieliku taristu pakkumise osas tekkinud erilist konkurentsi mujal, kui vaid väga tiheda asustusega piirkondades, kus olid juba olemas kaablivõrgud või kus kohalikud ametivõimud on olnud aktiivsed. Valdlikes piirkondades, kus on tekkinud piirkondliku või riikliku ulatusega taristukonkurents, on vaja lihtsamat ja proportsionaalsemat regulatsiooni. Väga suure läbilaskevõimega võrkude kasutuselevõttu tuleks julgustada, ent samas peaks säilima ka tõhus konkurents ja riskidega võrreldes piisav tulu. Kõige ligipääsmatumate piirkondade katmise ja avalikku huve täitvate eesmärkide (nt suure läbilaskevõimega ühendused koolidele ja ülikoolidele/teaduskeskustele) elluviimise küsimusi kaalutakse muu hulgas universaalteenuse direktiivi läbivaatamise raames⁷.

Turu ja tehnilise keskkonna muutumine tähendab, et institutsioonilist raamistikku tuleks tugevdada. Ühtlasi oleks vaja täiustada nende organite ülesandeid, milles on esindatud liikmesriikide ametiasutused (näiteks elektroonilise side Euroopa reguleerivate asutuste ühendatud amet ja raadiospektripoliitika tööühm).

Telekommunikatsioonivõrgu operaatorid konkureerivad teenustega, mida lõppkasutajad kasutavad üha sagedamini traditsiooniliste elektroonilise side teenuste (nt kõneside) asemel, kuid mille suhtes ei kohaldata sama õigusraamistikku. Telekommunikatsiooninormide läbivaatamise käigus mõeldakse, kuidas tagada kõigile turul osalejatele võrdsed tingimused, eeldades, et nad pakuvad konkureerivaid teenuseid, ning kuidas rahuldada pikas perspektiivis ELi vajadus ühenduvuse järele.

Komisjon esitab 2016. aastal ettepanekud telekommunikatsioonivaldkonna reguleeriva raamistiku põhjalikuks ümberkorraldamiseks, mille keskmes on i) ühtsel turul põhinev järjekindel lähenemine spektripoliitikale ja -haldusele, ii) tõeliselt ühtse turu toimimiseks vajalike tingimuste tagamine õigusliku killustatuse vähendamise kaudu, et tõhusad võrguoperaatorid ja teenusepakujad saaksid kasu mastaabisäästust ja tarbijad oleksid korralikult kaitstud, iii) võrdsete tingimuste tagamine turuosaliste jaoks ja õigusnormide järjekindel kohaldamine, iv) kiiretesse lairibavõrkudesse tehtavate investeeringute stimuleerimine (kaasa arvatud universaalteenuse direktiivi läbivaatamine) ja v) tõhusam reguleeriv institutsiooniline raamistik.

⁷ Direktiiv 2002/22/EÜ.

3.2. 21. sajandi meediaraamistik

Tehnoloogia kiire muutumine ja sisu levitamise uute ärimudelite areng mõjutavad audiovisuaalmaastikku. Vaatajad saavad audiovisuaalset sisu internetis kasutada üha mitmesugusemal moel ning vaatamisharjumusi muudab ka kaasaskantavate seadmete (nt nutitelefonide) kasutamine. Audiovisuaalmeedia teenuste direktiiv⁸ hõlbustas audiovisuaalsete programmide ringlust ja meediateenuseid ELis. Direktiivi reguleerimisala hõlmab juba nii traditsioonilist teleringhäälingut kui ka tellitavaid audiovisuaalmeedia teenuseid ning sellega kehtestati miinimumnormid mõlema teenuseliigi jaoks. Mõningates aspektides on tellitavate teenuste puhul kehtivad kohustused siiski leebemad, sest kasutajad saavad ise paremini sisu ja vaatamisega valida ja otsuseid langetada.

Selline reguleeriv raamistik on hõlbustanud aktiivse turu teket ning nüüd on oluline tagada, et see ei jääks turu ja tehnoloogia arengust maha. Komisjon uurib, kas praegu ringhäälingu- ja tellitavate teenuste suhtes kohaldatavate normide süsteemi tuleks kohandada. Komisjon uurib ka seda, kas normide praegust reguleerimisala tuleks laiendada, et hõlmata uusi teenuseid ja turuosalisi, mida või keda ei peeta praegu direktiivi audiovisuaalmeedia teenuse määratlusele vastavaks, ja/või teenusepakkujaid, kes jäävad väljapoole direktiivi praegust geograafilist kohaldamisala. Lisaks tegeleb komisjon meetmetega, mis propageeriksid tellitavate videoteenuste platvormides Euroopa teoste katalooge.

Komisjon vaatab audiovisuaalmeedia teenuste direktiivi läbi, keskendudes selle reguleerimisalale ning kõigi turuosaliste suhtes kohaldatavate normide olemusele, eelkõige Euroopa päritolu teoseid edendavatele meetmetele ning reklaami- ja alaealiste kaitse normidele.

3.3. Eesmärgipärane regulatiivne keskkond platvormide ja vahendajate jaoks

3.3.1. Veebiplatvormide koht

Veebiplatvormidel (nt otsingumootoritel, sotsiaalmeedial, e-kaubanduse platvormidel, äpipoodidel, hinnavõrdluse veebisaitidel) on meie ühiskondlikus ja majanduselus üha olulisem koht: tänu neile leiavad tarbijad veebist teavet ja ettevõtjad saavad kasu e-kaubanduse eelistest. Euroopa potentsiaal selles valdkonnas on suur, kuid seda hoiab tagasi turgude killustatus, mis muudab laienemise ettevõtjate jaoks raskemaks.

Platvormid loovad, koguvad ja kontrollivad oma klientide kohta hiiglaslikke andmehulki ning muudavad need andmed algoritmide abil kasutatavaks teabeks. Selliseid andmeid lisandub eksponentsiaalselt: 90 % kõigist internetis ringlevatest andmetest on loodud viimase kahe aasta jooksul. Lisaks on platvormid osutunud digitaalrajanduse novaatoriteks, kes aitavad väiksematel ettevõtjatel veebis tegevust alustada ja jõuda uutele turgudele. Mobiilsete teenuste, turismi, muusika, audiovisuaalvaldkonna, hariduse, finantsvaldkonna, majutuse ja töölevärbamise valdkonna uued platvormid on kiiresti ja põhjalikult muutnud traditsioonilisi ärimudeleid ning sealjuures eksponentsiaalselt kasvanud. Ühistarbimise üha laiem levik pakub võimalusi suurema tõhususe, kasvu ja tööhõive jaoks tänu tarbijate suuremale valikuvabadusele, aga samas kaasnevad sellega ka uued reguleerimist vajavad küsimused⁹.

⁸ Direktiiv 2010/13/EL.

⁹ Nendega tegeletaksegi uues siseturu strateegias ja e-kaubanduse raamistikus.

Kuigi iga platvormi mõju oleneb asjaomase platvormi liigist ja selle turuvõimust, võivad mõned veebiplatvormid kontrollida juurdepääsu veebiturgudele ja neil on märkimisväärne mõju sellele, kuidas eri turuosalisi tasustatakse. See on tekitanud hulga küsimusi mõningate platvormide kasvava turuvõimu üle. Probleemidena on välja toodud läbipaistvuse puudumine selles, kuidas nad omandatud teavet kasutavad, nende parem läbirääkimispositisioon võrreldes nende klientidega, mis võib kajastuda ka nende (eeskätt SMEdele) pakutavates tingimustes, oma teenuste propageerimine konkurentide kahjuks ning läbipaistmatu hinnakujunduspoliitika ja hinnakujunduse ja müügitingimuste piirangud.

Mõned veebiplatvormid on arenenud ja hakanud konkureerima mitmes majanduse sektoris ning see, kuidas nad oma turuvõimu kasutavad, tekitab rea küsimusi, mida tuleks edaspidi analüüsida mitte ainult seoses konkurentsioiguse kohaldamisega konkreetsetel juhtudel, vaid üldisemalt.

3.3.2. Võitlus internetis leiduvate ebaseaduslike materjalidega

Interneti areng Euroopas on toetunud e-kaubanduse direktiivis sätestatud põhimõttele, et vahendav internetiteenuse pakkuja ei peaks vastutama edastatava, salvestatud või majutatud sisu eest, kui ta ise on sealjuures täiesti passiivne. Kui tuvastatakse ebaseaduslik sisu, olgu see siis ebaseadusliku tegevusega, nt terrorismi või lastepornograafiaga seotud teave või teave, mis rikub teiste omandiõigust (nt autoriõigust), peaksid vahendajad siiski võtma tõhusaid meetmeid selle kõrvaldamiseks. Praegu kipub juurdepääsu peatamine ja ebaseadusliku sisu eemaldamine hostimisteenuse pakkujate poolt olema aeglane ja keerukas ning võib juhtuda, et ekslikult eemaldatakse hoopis täiesti seaduslik sisu. 52,7 % huvirühmadest väidab, et ebaseadusliku sisu vastu võetavad meetmed on sageli ebatõhusad ja läbipaistmatud. Eri riikide tavade erinevused võivad takistada meetmete võtmist (mis omakorda kahjustab küberkuritegevusega võitlemist) ning õõnestada usaldust veebimaailma vastu. Arvestades, et internetis oleva digitaalse infosisu maht kasvab, pannakse praegune kord üha rohkem proovile. Alati ei pruugi olla lihtne määratleda, mida vahendajad võivad enda edastatava, salvestatava või majutatava sisuga teha enne, kui nad kaotavad võimaluse toetuda e-kaubanduse direktiivis sätestatud vastutuse eranditele.

Hiljutised sündmused on elavdanud arutelu selle üle, kas tuleks intensiivistada üldist kaitset internetis leviva ebaseadusliku materjali eest. Lisaks veebiplatvormide hindamisele analüüsib komisjon, kas oleks vaja uusi meetmeid internetis oleva ebaseadusliku sisuga toimetulemiseks, näiteks ebaseadusliku sisu kõrvaldamise ranget korda, mille puhul oleks ühtlasi välistatud seadusliku sisu eemaldamine, arvestades sealjuures selliste meetmete mõju sõna- ja teabevabaduse põhiõigusele, ning kas vahendajatelt tuleks nõuda suuremat vastutustunnet ja hoolsust selles, kuidas nad oma võrke ja süsteeme haldavad – hoolsuskohustust.

Komisjon algatab enne 2015. aasta lõppu platvormide (muu hulgas ühistarbimise vallas) ja veebivahendajate rolli põhjaliku hindamise, mille käigus käsitletakse muu hulgas järgmisi teemasid: i) nt otsingutulemuste läbipaistvus (kaasa arvatud lingid, mille eest on makstud, ja/või reklaamid), ii) kuidas platvormid kasutavad kogutud teavet, iii) platvormide ja tarnijate vahelised suhted, iv) piirangud, mis ei lase üksikisikutel ja ettevõtjatel liikuda ühelt platvormilt teisele; v) lisaks analüüsitakse, kuidas tulla kõige paremini toime internetis leiduva ebaseadusliku sisuga.

3.4. Digitaalsete teenuste ja isikuandmete töötlemise turvalisuse ja nende suhtes tuntava usalduse suurendamine

Küberohud ei tunne piire ja kahjustavad majandust, kodanike põhiõigusi ja ühiskonda laiemalt. Rikkumiste (nt andmepüük, veebimaksetega seotud pettused, identiteedivargus, ärisaladuste vargus) arvu kasv põhjustab suurt majanduslikku kahju. Rikkumiste tagajärjeks on sageli teenusekatkestused, põhiõiguste rikkumine ja kodanike usalduse kahanemine veebis toimuva vastu.

Liikmesriigid ja ELi institutsioonid on pikka aega tõdenud, et peame kaitsma oma võrke ja elutähtsaid infrastruktuure ning tõhusalt küberohtudele reageerima; selleks on vastu võetud nii riiklikud kui ka ELi tasandi küberturbestrateegiad ja -normid. Kui praegu seadusandlikus menetluses olev võrgu- ja infoturbe direktiiv¹⁰ vastu võetakse, on tegemist olulise sammuga edasi. Euroopa küberjulgeoleku strateegia¹¹ üks peamisi prioriteete on küberjulgeoleku jaoks vajalike tööstus- ja tehniliste ressursside arendamine. Võrguturbe tehnoloogiate ja lahenduste kiirelt arenevas valdkonnas on endiselt täitmata lünki. Turvalisemate lahenduste hoogsamaks pakkumiseks peab ELi tööstusharu lähenemine muutuma ühtsemaks ning intensiivistada tuleb selliste lahenduste kasutuselevõttu ettevõtjate, riigiasutuste ja kodanike poolt. Lisaks on vaja tõhusaid õiguskaitsemeetmeid, et reageerida internetis toimuvale kuritegevusele. Komisjon on esitanud oma sellekohased ettepanekud Euroopa julgeoleku tegevuskavas¹².

- Ainult 22 % eurooplasi usaldab täielikult näiteks otsingumootoreid, sotsiaalvõrgustikke ja e-posti teenuseid pakkuvaid äriühinguid.
- 72 % internetikasutajaid tunneb muret selle üle, et neilt küsitakse veebis liiga palju isikuandmeid.

Isikuandmete ja privaatsuse osas toetab EL kõige kõrgemat kaitsetaset, mis on tagatud põhiõiguste harta artiklitega 7 ja 8. Isikuandmete kaitse üldmäärus¹³ suurendab usaldust digitaalsete teenuste suhtes, sest see peaks pakkuma eraisikutele isikuandmete töötlemise alast kaitset suhetes kõigi ettevõtjatega, kes Euroopa turul oma teenuseid pakuvad.

Võimalik, et elektroonilise side teenuste suhtes kohaldatavatele eraldi normidele (e-privaatsuse direktiiv¹⁴) tuleb anda uus hinnang, kui üldistes ELi andmekaitse normides on kokkuleppele jõutud, sest praeguse e-privaatsuse direktiivi artikleid kohaldatakse valdavalt ainult elektroonilise side teenuste pakujate, st traditsiooniliste telekommunikatsiooniettevõtjate suhtes. Infoühiskonna teenusepakujad, kes pakuvad sideteenuseid interneti kaudu, jäävad üldiselt selle reguleerimisalast välja.

2016. aasta esimeses pooles algatab komisjon küberturvalisuse alase avaliku ja erasektori partnerluse loomise võrguturbe tehnoloogiate ja lahenduste vallas.

Kui ELi uued andmekaitse normid on vastu võetud (see peaks juhtuma 2015. aasta lõpuks), vaatab komisjon e-privaatsuse direktiivi läbi ja keskendub sellele, et andmesubjektidele oleks tagatud kõrge kaitstuse tase ja kõigile turuosalistele võrdsed tingimused.

¹⁰ COM(2013) 48 final.

¹¹ JOIN(2013) 1 final.

¹² COM (2015) 185.

¹³ KOM(2012) 11 lõplik.

¹⁴ Direktiiv 2002/58/EÜ.

4. DIGITAALMAJANDUSE KASVUPOTENTSIAALI MAKSIMEERIMINE

Vähem kui kümne aasta jooksul hakkab suurem osa majandustegevusest sõltuma digitaalsest ökosüsteemist, mis hõlmab digitaristut, riistvara ja tarkvara, rakendusi ja andmeid. Kui EL tahab säilitada oma konkurentsivõime, tugeva tööstusbaasi ja minna üle nutikale tööstus- ja teenusmajandusele, tuleb kõik sektorid muuta digitaalseks. 75 % digitaalmajanduse lisatavast väärtusest saadakse tööstusest, mitte IKT tootjatelt, kuid ettevõtetes digitehnoloogia integreerimine on kõige nõrgem aspekt. Vaid 1,7 % ELi ettevõtetest kasutavad täiustatud digitehnoloogiatega¹⁵ kõiki võimalusi ning 41 % ei kasuta neid üldse. Digitaalsus pakub enneolematuid võimalusi ka muudele majandussektoritele, näiteks transpordile (nt arukad transpordisüsteemid) ja energeetikale (nt arukas võrk, arvestid)¹⁶.

EL vajab mitmesuguseid meetmeid, et tagada Euroopa tööstusele koht esimeste hulgas nii IKT arenduse ja kasutamise, automatiseerimise kui ka kestlike tootmis- ja töötlemistehnoloogiate osas, et varustada tuleviku turge. Muu hulgas võib digitaalmajandus muuta ühiskonna kaasavamaks. Praegu ei saa kodanikud ja ettevõtted täit kasu digitaalsetest teenustest (e-valitsus, e-tervis, e-energia, e-transport), mis peaksid olema sujuvalt kättesaadavad kogu ELis.

Komisjon teavitab sotsiaalpartnereid ja kutsub neid käsitlema digitaalset ühtset turgu Euroopa tasandi sotsiaaldialoogi raames.

4.1. Andmepõhise majanduse loomine

Suurandmed, pilvandmesideteenused ja asjade internet on ELi konkurentsivõime jaoks olulised valdkonnad. Sageli peetakse andmeid majanduse kõiki sektoreid läbiva majanduskasvu, innovatsiooni ja digiteerimise katalüsaatoriteks, seda eeskätt VKEdes (ja idufirmades) ja ühiskonna kui terviku jaoks. Suurandmed ja kõrgjõudlusega andmetöötlus muudavad ühtlasi seda, kuidas tehakse teadust ja jagatakse teavet. See kõik on tõhusamale ja reageerimisvõimelisemale avatud teadusele ülemineku osa.

- Suurandmete sektor kasvab 40 % aastas ehk 7 korda kiiremini kui IT turg.

Killustunud turg ei ole piisavalt mastaapne, et pilvandmetöötluse, suurandmete, andmepõhise teaduse ja asjade interneti potentsiaali saaks Euroopas täielikult realiseerida. Et saada kasu kõigist digitaalsete ja andmepõhiste tehnoloogiate pakutavatest võimalustest, peame kaotama rea tehnilisi ja õiguslikke tõkkeid. Piirangud, mis on seotud andmete asukohaga (st liikmesriikide nõuded, et andmed oleksid nende territooriumil), sunnivad teenusepakkujaid ehitama igasse piirkonda või riiki kulukaid kohalikke taristuid (andmekeskusi). Autoriõiguse normide rakendamise killustatus ning andmete kasutamise õiguste vallas valitsev selgusetus takistavad veelgi piiriülest andmekasutust ja tehnoloogiate uusi rakendusi (nt teksti- ja andmekaevet). Avatud ja koostalitlusvõimeliste süsteemide ja teenuste ning andmete teenustevahelise porditavuse puudumine on veel üks asjaolu, mis takistab piiriülest andmevoogu ja uute teenuste (nt piiriüleste mitut transpordiliiki hõlmavate reisiinfosüsteemide, andmepõhise teadustegevuse) väljatöötamist. Asjade interneti leviku jaoks on oluline õiguskindlus vastutuse määramise küsimuses (muu kui isikuandmete puhul).

¹⁵ Kaasa arvatud mobiilne internet, pilvandmetöötlus, sotsiaalvõrgustikud ja suurandmed.

¹⁶ Vrd vastupidava energialiidu ja tulevikku suunatud kliimamuutuste poliitika raamstrateegia [COM(2015) 80 final].

Ettevõtted ja tarbijad ei tunne ennast praegu veel piisavalt kindlalt, et võtta andmete salvestamiseks või töötlemiseks kasutusele piiriülesed pilvandmetöötluse teenused, sest neil on kahtlusi seoses turvalisuse, põhiõiguste järgimise ja andmekaitsega üldisemalt. Andmekaitse reformipaketi vastuvõtmisega tagatakse, et isikuandmete töötlemise suhtes kehtivad kogu ELis ühtsed ja ajakohased normid. Samas juhtub sageli, et lepingutega välistatakse pilvandmetöötluse teenuse pakkuja lepinguline vastutus juhul, kui andmed ei ole enam kättesaadavad või muutuvad kasutamiskõlbmatuks, piiratakse seda vastutust oluliselt või muudetakse lepingu lõpetamine väga keeruliseks. See tähendab, et andmed ei ole tegelikult porditavad. Andmekaitse valdkonnas takistavad nii praegune kui ka tulevane õigusraamistik isikuandmete vaba liikumise piiramist ELis. Andmete vaba liikumise piiramisega muudel põhjustel ei ole tegeletud. Seega ei saa liikmesriigid takistada isikuandmete vaba liikumist privaatsuse ja isikuandmete kaitse tõttu, kuid võivad seda teha muudel põhjustel. Kõik ebavajalikud piirangud, mis puudutavad andmete asukohta ELis sees, tuleks kõrvaldada ja neid tuleks vältida.

Komisjon teeb 2016. aastal ettepaneku andmete vaba liikumise Euroopa algatuse kohta, milles võetakse käsile tegurid, mis piiravad andmete vaba liikumist muudel põhjustel kui isikuandmete kaitse tõttu ELis, ning salvestamiseks või töötlemiseks mõeldud andmete asukoha põhjendamatud piirangud. Algatuses käsitletakse omandiõiguse, koostalitlusvõime, kasutatavuse ja andmetele juurdepääsu küsimusi ettevõtjatevahelise, ettevõtja ja tarbija vahelise, masinloodud ja masinatevahelise andmevahetuse puhul. Komisjon soodustab juurdepääsu avalikele andmetele, et aidata hoogustada innovatsiooni. Komisjon kuulutab välja Euroopa pilvandmetöötluse algatuse, mis hõlmab muu hulgas pilveteenuste sertifitseerimist, lepinguid, pilvandmesideteenuse pakkujate vahetamist ja teadusotstarbelist avatud pilvandmetöötlust.

4.2. Konkurentsivõime suurendamine koostalitlusvõime ja standardimise kaudu

Digitaalmajanduse seisukohast tähendab koostalitlusvõime tõhusa andmevahetuse tagamist selliste digitaalsete komponentide vahel nagu seadmed, võrgud ja andmehoidlad. Samuti tähendab see paremat ühendust tarneahelas piires või tööstus- ja teenustesektorite vahel. See tähendab tõhusamaid piiriüleseid ühendusi ning tõhusamaid ühendusi nii kogukondade kui ka avaliku sektori teenuste ja ametivõimude vahel. Eri liikmesriikides arendatavad e-valitsuse teenused peaksid suutma omavahel suhelda ning neid ei tohiks arendada vaakumis. Praegu valitseb liikmesriikide vahel üksmeel koostalitlusvõime saavutamise põhinoüete üle, mille aluseks on Euroopa koostalitlusvõime raamistik, mille komisjon esitas 2010. aastal. Seda raamistikku tuleks ajakohastada ja laiendada.

Standardimisel on esmatähtis koht uute tehnoloogiate koostalitlusvõime suurendamises digitaalsel ühtsel turul. See võib suunata selliste uute tehnoloogiate arengut nagu 5G traadita side, tootmis- ja ehitusprotsesside digiteerimine (tööstus 4.0), andmepõhised teenused, pilvandmetöötluse teenused, küberturve, e-tervis, e-transport ja mobiilsed maksed. Selles valdkonnas on oluliseks töövahendiks ELi IKT standardimise tööplaan, kuid selle nimel, et standardimise tulemused ei jääks tehnoloogia muutumisest maha, tuleks pingutada veelgi rohkem. Praegu teevad tööstuse huvirühmad oma otsused selle kohta, milliste valdkondade standardeid arendada, kasutades alt üles lähenemisviisi ning üha enam toimub see väljaspool Euroopat ja õõnestab seega meie pikaajalist konkurentsivõimet. Me peame kindlaks tegema, millised tööstus- ja teenustesektori digiteerimist toetavad olulised tehnoloogilised standardid on puudu (nt asjade interneti, küberturbe, suurandmete ja pilvandmetöötluse valdkonnas) ning tegema standardimisorganitele ülesandeks sellised standardid kiiremas korras koostada.

Digitaalmajanduses on standardi rakendamiseks olulised patendid (st standardid põhinevad patendil kui omandiõiguse vormil) standardimise jaoks üha olulisemad, samuti on need mitme tööstusharu ärimudeli oluline komponent, mis võimaldab teadusuuringutesse ja innovatsiooni tehtud investeeringud rahaks teha. Komisjoni arvates on vaja õiguste omanike ja standardi rakendamiseks oluliste patentide kasutajate vahelisteks läbirääkimisteks tasakaalustatud raamistikku, et tagada õiglased litsentsitingimused.

Ainuüksi standardite olemasolu ei taga sageli koostalitlusvõimet, kui tarnijad neid oma lahendustes ei kasuta. Standardite propageerimises on olulisel kohal avalikud hanked ning liikmesriigid on loonud IKT standardite ja koostalitlusvõime spetsifikatsioonide riiklikud kataloogid, millest avalikud hankijad saaksid lähtuda ja mis kiirendaksid standardite vastuvõtmist riikide turgudel. Selliste kataloogide integreerimine Euroopa tasandi kataloogidesse aitaks vältida turu killustumist ELi tasandil.

Komisjon koostab integreeritud standardimiskava, et teha kindlaks ja määratleda peamised standardimisprioriteedid, keskendudes tehnoloogiatele ja valdkondadele, mida peetakse digitaalse ühtse turu jaoks otsustavalt tähtsateks; see hõlmab olulist sektoripõhist koostalitlusvõimet ja standardeid sellistes valdkondades nagu tervis (telemeditsiin, m-tervis), transport (reisiplaneerimine, e-kaubavedu), keskkond ja energeetika. Komisjon vaatab läbi Euroopa koostalitlusvõime raamistiku ja laiendab seda.

4.3. Kaasav e-ühiskond

Komisjoni eesmärk on toetada kaasavat digitaalset ühtset turgu, kus kodanikel ja ettevõtjatel oleksid vajalikud oskused ja nad saaksid täit kasu omavahel seotud ja mitmekeelsetest e-teenustest, e-valitsusest, e-õiguskeskkonnast, e-tervisest, e-energeetikast või e-transportist.

4.3.1. Digitaaloskused ja -teadmised

Nõudlus digitaaloskustega töötajate järele kasvab umbes 4 % aastas. Kui praegu ei asuta otsustavalt tegutsema, võib ELis 2020. aastaks olla IKT spetsialistide vähesuse tõttu täitmata 825 000 töökohta. ELi kodanike baastaseme digitaaloskused on paranenud (kasvades 55 % kogu elanikkonnast 59 %-le), kuid arenguruumi on veel kõvasti. Digitaaloskuste taset tuleb tõsta ka kõigi majandussektorite töötajate ja oma tööalast konkurentsivõimet parandada soovivate töötajate seas. See, kuidas haridus- ja koolitussüsteem kohaneb digirevolutsiooniga, peab muutuma. Muutused võivad toetuda näiteks järgmistele ELi tasandi algatustele: digitaalvaldkonna töökohtade edendamise suur koalitsioon, ELi programmeerimisenädal ja avatud haridusruum.

Õppekavade eest vastutavad liikmesriigid, kes peavad püüdma kiiremas korras lahendada oluliste digitaaloskuste vähesusega seotud probleemid. Komisjon toetab nende tegevust ning annab oma panuse digitaaloskuste ja -kvalifikatsioonide tunnustamise edendamisse ning IKT pädevuse suurendamisse Euroopas.

Komisjon käsitleb digitaaloskusi ja -teadmisi kõigi tulevaste oskusi ja koolitusi käsitlevate algatuste ühe peamise komponendina.

4.3.2. E-valitsus

Uute tehnoloogiate kasutamine Euroopa avaliku sektori teenustes varieerub, kuid igal juhul saaks avaliku halduse ajakohastamiseks, piiriülese koostalitlusvõime saavutamiseks ja sujuva kodanikega suhtlemise soodustamiseks teha ära rohkem.

Veebipõhised avaliku sektori teenused on kodanikele ja ettevõtjatele pakutavate teenuste kulutõhususe ja kvaliteedi seisukohast otsustava tähtsusega. Suurema tõhususe üks näide on ühekordsuse põhimõte, mis tähendab, et kodanike või ettevõtjate kohta teada olevat teavet kasutatakse uuesti selle asemel, et seda üle küsida. Praegu toimib avalik sektor nii vaid 48%-l juhtudest. Selle põhimõtte laiendamine kooskõlas andmekaitset käsitlevate õigusaktidega aitaks ELi tasandil 2017. aastaks hoida kokku 5 miljardit eurot aastas. Komisjon kuulutab välja ühekordsuse põhimõtte ettevõtjatele ja kodanikele suunatud katseprojekti, millega uuritakse võimalust luua kogu ELi hõlmav e-turvaline lahendus (turvaline veebipõhine dokumendihoidla). Põhimõtte „ainult üks kord” laiendamine üle piiride aitaks omakorda suurendada digitaalse ühtse turu tõhusust.

Avalikud hanked moodustavad ELi SKPst umbes 19 % ning prognooside kohaselt võiks kogu ELi hõlmavate e-hangetega hoida aastas kokku 50 miljardit eurot. 2014. aasta avalike hangete reformi paketi nähtakse ette üleminek ainult e-hangetele 2018. aasta oktoobriks¹⁷. Selle eesmärgi saavutamise nimel tuleb veel kõvasti vaeva näha, arvestades, et mitmes liikmesriigis on üleminek alanud aeglaselt.

Riigiasutuste ja kodanike/ettevõtjate vahelised kontaktpunktid on praegu killustunud ja ebatäielikud. Ettevõtjate ja kodanike piiriülese tegevusega seotud vajadusi saaks paremini täita, kui aluseks võetaks Euroopa ühendamise rahastu digiteenuste taristud ning laiendatakse ja integreeritakse olemasolevaid Euroopa portaale, võrke, teenuseid ja süsteeme (nt Teie Euroopa, ühtsed kontaktpunktid, toote kontaktpunktid, ehitustoodete kontaktpunktid) ja seotaks nad nn ühtse digivärvaga. Samuti tuleks kogu ELis edendada elektrooniliste dokumentide kasutamist, et vähendada ettevõtjate ja eraisikute kulusid ja halduskoormust.

Regulatiivne killustumine ja tõkked pärsivad ettevõtjate tegevust ning muudavad laienemise ja piiriülese tegevuse siseturul keerulisemaks. Mitu liikmesriiki on kutsunud üles tegutsema, näiteks soovitakse aidata kaasa ettevõtete kiiremale loomisele (nt 24 tunniga). Komisjon leiab, et kui toetuda äriregistrite omavahelisele sidumisele ja ühekordsuse põhimõttele, peaks iga loodud ettevõtte saama laiendada oma tegevust üle piiride veebis ning hakata tegutsema kogu Euroopas kuu aja jooksul¹⁸.

Komisjon esitab uue e-valitsuse tegevuskava aastateks 2016–2020, mis hõlmab järgmist: i) äriregistrite omavaheline ühendamine aastaks 2017, ii) 2016. aastal välja kuulutatav algatus katsetada koos liikmesriikidega ühekordsuse põhimõtet; iii) Euroopa ja riikide portaalide laiendamine ja integreerimine ühtse digivärvaga suunas, et luua kodanikele ja ettevõtjatele kasutajasõbralik infosüsteem, ning iv) liikmesriikide kiirem üleminek ainult e-hangete ja koostalitlusvõimeliste e-allkirjade kasutamisele.

5. DIGITAALSE ÜHTSE TURU LOOMINE

Digitaalse ühtse turu rajamine on osa ELi strateegiast valmistuda tulevikuks ja pakkuda siinsele elanikkonnale jätkuvalt kõrget elatustaset. Selleks on vaja poliitilist tahet ning see tähendab, et käesolevas strateegias kirjeldatud meetmed tuleb ellu viia. Selleks tuleb leida vajalikud vahendid ja ressursid ning luua peamisi osalisi hõlmav haldusstruktuur, et tagada ELi institutsioonide, liikmesriikide ja huvirühmade tõhus töö. Kui juba praegu on piisavaid

¹⁷ Direktiiv 2014/24/EL, direktiiv 2014/25/EL.

¹⁸ Komisjon täpsustab ühtse turu strateegias veel, milliseid samme tuleb nende eesmärkide saavutamiseks astuda.

tõendeid kõrvaldamist vajavatest takistustest, esitab komisjon seadusandlikud ettepanekud ja algatused, et ühtne turg oleks kogu oma mastaapsuses tarbijate ja ettevõtjate teenistuses. Kui parima tegevussuuna leidmiseks oleks veel vaja konsulteerida ja tõendeid koguda, kutsub komisjon huvirühmi arutlema võimalike variantide üle. Selline tegevuskava eeldab, et komisjon, parlament ja liikmesriigid töötavad koos ja tegutsevad jõuliselt.

5.1. Digitaalsesse ühtsesse turgu investeerimine

Üks digitaalse ühtse turu strateegia peamisi eesmärke on luua digivõrkudesse, teadustöösse ja innovaatilisse ettevõtlusse investeerimist soosiv kliima. Soodsate raamtingimuste kehtestamine aitab kaasata erainvesteeringuid ja suurendada investorite kindlustunnet. Meie digitaalsete eesmärkide saavutamine eeldab märkimisväärseid investeeringuid. ELi rahastamine on juba ette nähtud digitaalse ühtse turu taristute ja teenuste, aga ka teadustöö ja innovaatiliste VKEde jaoks (sh idufirmad). Eelduste kohaselt peaksid Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide programmid selles vallas ulatuma 21,4 miljardi euroni. Eriti tuleb pingutada selleks, et vähendada digitaalset lõhet linna- ja maapiirkondade vahel. ELi praegusi programme täiendav Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fond¹⁹ peaks hakkama toetama mitmesuguseid digiprojekte, arvestades nende suurt innovaatilisust ja teadusmahukust (ja seega ka suuremaid riske). Olulisi lisarahastamise võimalusi pakuvad Euroopa Investeerimispank ja Euroopa Investeerimisfond.

Innovatiivsed ettevõtjad on digitaalmajanduse jaoks üliolulised. Et nad saaksid edukad olla, vajavad nad juurdepääsu rahastamisele, muu hulgas ka omakapitalile ja riskikapitalile. EL on loonud rea algatusi, et toetada omakapitalil põhinevat rahastamist, näiteks sellised õiguslikud vahendid nagu Euroopa riskikapitalifondide määrus. Vajaliku rahastamise kättesaadavaks muutmise nimel tuleb veel tööd teha, sest ettevõtete põhikirjade praegune mitmekesisus ja sellest tulenevad õiguslikud riskid ja kulud kogu Euroopas kipuvad pärssima investeeringuid ELi idufirmadesse ja nende tegevuse laiendamisse²⁰.

Võttes arvesse varasemaid kogemusi IKTsse investeerimiseks ettenähtud ELi rahaliste vahendite alakasutamise, teeb komisjon koostööd Euroopa Investeerimispankaga, projektide arendajatega ja liikmesriikidega, et tagada kasutadaolevate investeerimisvahendite, kaasa arvatud tehnilise abi kasutamine täies mahus ning eri rahastamisvahendite koostöö täielik kasutamine.

5.2. Rahvusvaheline mõõde

Lõpuleviidud digitaalse ühtse turu mastaabid aitavad ettevõtjatel kasvada ELi siseturust kaugemale ning muudavad ELi üleilmsete ettevõtete jaoks üha atraktiivsemaks paigaks. Euroopa turu avatus tuleks säilitada ning seda tuleks digitaalvaldkonnas veelgi edasi arendada. EL peaks nõudma samasugust avatust ja intellektuaalomandi õiguskaitse tõhusat tagamist ka oma kaubanduspartneritelt. Üleilmse digitaalkaubanduse tõkked mõjutavad Euroopa äriühinguid eriti raskelt, sest EL on maailma suurim digiteenuste eksportija. Selleks tuleks ambitsioonikat digitaalkaubanduse ja investeerimise poliitikat edasi arendada muu hulgas ka ELi vabakaubanduslepingute abil²¹. Lõpuleviidud digitaalne ühtne turg võib anda

¹⁹ COM(2014) 903 final.

²⁰ Komisjon uurib võimalusi riskikapitali ulatuslikumaks kaasamiseks ka ühtse turu strateegia ja kapitaliturgude liiduga tehtava töö raames [COM(2015) 63].

²¹ Komisjon esitab 2015. aasta sügisel uue kaubandus- ja investeerimisstrateegia, milles käsitletakse digitaalse kaubanduskava peamisi küsimusi.

oma panuse ka 2015. aasta järgse arengustrateegia elluviimisse. Komisjon teeb tööd selle nimel, et töötada välja jätkusuutlik lähenemine internetihaldusele paljusid huvipooli hõlmava mudeli alusel, et internet jääks vabaks ja avatuks.

5.3. Digitaalse ühtse turu tõhus haldamine

Arvestades seda, et strateegia meetmete õigeaegse rakendamise eest vastutatakse ühiselt, kaasab komisjon Euroopa Parlamendi ja nõukogu ning süvendab koostööd nende mõlemaga. Komisjon jätkab dialoogi huvirühmadega, et saada poliitikakujundamise jaoks teavet ja tagada strateegia tõhus rakendamine. Arvestades digitaalse ühtse turu strateegia valdkondadeülesust, eeldab selle rakendamine pühendunud nõuandjate ja tugirühmade toetust. Komisjon kutsub Euroopa Ülemkogu üles andma selleks vajaliku tõuke ja tehtud tööd regulaarselt üle vaatama. Ühtlasi püüab komisjon parandada digitaalse ühtse turu jaoks vajalike andmete ja analüüsi kvaliteeti, koondades selleks asjaomaseid teadmisi ja tehes andmed ja analüüsi üldsusele hõlpsasti kättesaadavaks. Lisaks arendab ta digitaalmajanduse ja -ühiskonna indeksi näitajaid. Komisjon annab strateegia edusammudest regulaarselt aru.

6. KOKKUVÕTE

Digitaalse ühtse turu strateegia eesmärk on kujundada ümber Euroopa ühiskond ja tagada meile kindlustunne tuleviku suhtes. Komisjon kutsub Euroopa Parlamenti ja nõukogu üles toetama käesolevat strateegiat, et digitaalse ühtse turu rajamine võimalikult kiiresti lõpule viia, ning osalema aktiivselt selle rakendamises tihedas koostöös kõigi asjaomaste huvirühmadega.

Lisa: Digitaalse ühtse turu loomise tegevuskava

Meetmed ²²	Ajakava
Tarbijate ja ettevõtjate parem juurdepääs digitaalsetele kaupadele ja teenustele kogu Euroopas	
Seadusandlikud ettepanekud lihtsate ja tõhusate piiriüleste lepingute normide kohta nii tarbijate kui ka ettevõtjate jaoks	2015
Tarbijakaitsealase koostöö määruse läbivaatamine	2016
Saadetiste kohaletoiimetamist käsitlevad meetmed	2016
Põhjalik läbivaatamine, et valmistada ette seadusandlikud ettepanekud põhjendamatu asukohapõhise piiramise küsimuse lahendamiseks	2015
E-kaubanduse sektori konkurentsiring, mis käsitleb veebis kaupadega kauplemist ja teenuste pakkumist	2015
Seadusandlikud ettepanekud autoriõiguse süsteemi ümberkorraldamiseks	2015
Satelliit- ja kaabellevi direktiivi läbivaatamine	2015/2016
Seadusandlikud ettepanekud, et vähendada erinevatest käibemaksusüsteemidest tulenevat ettevõtjate halduskoormust	2016
Digitaalvõrkude ja -teenuste arenguks sobivate tingimuste loomine	
Seadusandlikud ettepanekud praeguste telekommunikatsiooninormide ümberkorraldamiseks	2016
Audiovisuaalmeedia teenuste direktiivi läbivaatamine	2016
Platvormide tururolli, sealhulgas internetis oleva ebaseadusliku sisu põhjalik analüüs	2015
E-privatsuse direktiivi läbivaatamine	2016
Küberturvalisuse alase lepingulise avaliku ja erasektori partnerluse loomine	2016
Digitaalmajanduse kasvupotentsiaali maksimeerimine	
Algatused, mis käsitlevad andmete omandiõigust, andmete vaba liikumist (nt pilvandmesideteenuse pakkujate vahel) ja Euroopa pilvandmetöötlust	2016
Prioriteetsete IKT standardite kava vastuvõtmine ja Euroopa koostalitlusvõime raamistiku laiendamine avaliku sektori teenustele	2015
Uus e-valitsuse tegevuskava, kaasa arvatud ühekordsuse põhimõtte algatus ja äriregistrite vastastikuse sidumise algatus	2016

²² Kui võib eeldada, et loetletud meetmetel on märkimisväärne mõju, lisatakse neile eraldi mõjuhinnang kooskõlas komisjoni parema õigusloome põhimõtetega.